

DELAVEC

GLASILO DELOVNEGA LJUDSTVA

Leto XXVIII

Ljubljana, dne 25. januarja 1941

Štev. 1

»Bratje, podajmo si roke!«

— Izhaja 25. v mesecu. —

Uredništvo in uprava: Ljubljana,
poštni predal 290. — Čekovni račun štev.
13.562. — Telefon interurban štev. 3478.

— Rokopisi se ne vračajo.

Bodočnost je delavska!

Kdor opazuje v zadnjem času pisanje meščanskih časopisov in prisluškuje pogovorom, ki jih vodijo meščani med seboj, takoj opazi, da živi ves meščanski svet v veliki negotovosti. Iz vseh debat meščanskih krogov se porode vedno le ista vprašanja: kdo bo zmagal v sedanjí vojni, kakšni so mirovni cilji vojujočih se strank, kakšne bodo posledice zmage ene ali druge stranke. Ta vprašanja, ki so v meščanskem svetu pa mučijo tudi vodilne kroge bojujočih in nebojujočih se držav.

V teku zadnjega meseca so se kar vrstili govori najodličnejših predstavnikov meščanskega sveta, v katerih obljublajo delavstvu pravične čase po zmagovitem zaključku vojne. To sta obljubila Churchill i Göbbels. Göbbels je celo očital Angležem, da kradejo Nemcem njihova gesla, v katerih obljublajo

delavstvu zlate čase, da pa bodo Nemci že znali poskrbeti, da ta gesla ne bodo rešila Angležev iz težavnega položaja. »Popolo d' Italia« pa celo trdi, da je prišel Rooseveltov odposlanec Hopkins v Anglijo le za to, da tam skupno s Churchillom izdelata mirovni program in vojne cilje Anglije, s katerimi bi pomirili svoj delovni razred, ki ga je vojna najbolj prizadela.

Najbolj značilno za zadrego in brezizhodni položaj meščanstva pa je pisanje najkonservativnejšega angleškega lista »Times«. V svojem članku uvodoma povdarjajo, da se je lokalizirana vojna v preteklem letu spremenila v svetovno vojno, ker razen Sovjetske zveze ni več države, ki ne bi trpela radi vojne težkih posledic in pretresov. Nato pa nadaljujejo: »Če je bila prejšnja vojna samo naznanilo socialnih in politič-

nih revolucij, je sedanja vojna potegnila svet v središče revolucije same. Vse-povsod je prodrla zavest, da ne more biti več poti nazaj.«

Iz navedenega je jasno razvidno, da se meščanska družba sama zaveda, da je nesposobna, da še nadalje vodi usodo sveta.

Kakšen naj bo zaključek iz obeh primerov, ki smo jih navedli, to je iz položaja, ki je zavladal po prvi imperialistični svetovni vojni in položaja, ki vlada danes, sredi druge imperialistične svetovne vojne. Samo eden je pravilen: Kakor dokazujejo izjave številnih državnikov imperialističnih držav in najvidnejših predstavnikov meščanske družbe samih, je sedanji družbeni red pred razsulo. —

Okoli razpusta razrednih strokovnih organizacij

Zadnja številka »Ljudskega glasu« je že prinesla izveček iz Jugoraso-ve okrožnice in »Slovenčevega« članka, ki si na njima svojstven način razlagata pomen razpusta razrednih strokovnih organizacij. Kot kronisti pa prinašamo še nekaj vesti, ki so jih ob priliki razpusta razrednih strokovnih organizacij prinesli nekateri drugi listi.

Kmečko glasilo slovenske JRZ »Domoljub« je pogruntalo to-le:

»Notranji minister je razpustil delavske strokovne organizacije, včlanjene v marksistični centrali: Združenje delavskih sindikatov.

S to razpustitvijo je izvršeno gotovo zelo važno in potrebno dejanje. Marksizem je krščanstvu, narodnosti in državni zavesti tuj nauk, ki že dolga leta zastruplja in razkrajja naše javno življenje ter neti med delavskimi sloji razpoloženje za nasilni družabni prevrat, za revolucijo. Vsa leta po vojni ni slovenski marksizem prinesel ne narodu ne narodni kulturi nobene pozitivne vrednote, nasprotno, povzročil je tako med delavstvom kakor med obraženimi sloji mnogo nezdavih pojavov. Do razpusta bi morala priti že davno. Vendar je tudi v tem primeru boljše pozno kot prepozno.

Vendar bo ta ukrep malo učinkovit, če ne bo sledil temu razpustu marksističnih organizacij tudi razpust drugih marksističnih družb, zlasti med inteligenco, med dijaštvom itd. Prav

tako ne predvidenega učinka, če bo marksistični tisk še vedno svobodno izhajal in razkral narodno zdravje. Le preveč naravno je, da se bodo marksisti poslej zatekli v razne nestrokovne organizacije in od tam skušali uveljavljati sebe in svoj razkrajajoči program. Gotovo njihovo časopisje, če bo izhajalo, svoje dosedanje smeri ne bo izpremenilo. Marksistični strokovničari bodo hoteli preko tega časopisja in preko nestrokovnih društev uveljavljati svoje strokovničarstvo. Nam ni bilo do oblastvene razpustitve našega marksizma, ker smo trdno zaupali, da ga bomo v borbi končno sami premagali. Če je pa že oblastveni razpust izvršen, je prav, da še ne ostaja na sredi pota, temveč je treba marksistično delovanje preprečiti v vseh možnih oblikah.

»Slovenski delavec«, glasilo slovenskega Jugorasa, je pa posvetil razpustu kar dva dolga članka. Radi pomanjkanja prostora in pa, ker naši čitatelji pisanje tega lista dobro poznajo, se bomo omejili le na par stavkov iz teh njegovih jeremijad:

»Napačno je mnenje tistih, ki mislijo, da poleg sebe ne moremo trpeti nobene opozicije. Mi nasprotno smatramo, da je v zdravem razmahu svobodnega delavskega stanu nujno potrebno, da v njegovih mejah more neovirano, v okviru interesov tega stanu uveljavljati tudi opozicija svoje stališče.« (Kako je mogoče, če stoji Jugoras res na tem stališču, da je vedno

in ob vsaki priliki, že od svoje ustanovitve naprej zahteval ob vsaki priliki, da se vse strokovne organizacije razpuste in da se njegova organizacija proglasi za edino prislino organizacijo, za katero se bi prispevki pobirali enako, kot za Okrožni urad in za Delavsko zbornico.)

»Ne tajimo, da so bili marksisti pri nas v Sloveniji, zlasti po industrijskih centrih, na splošno še dokaj močni.« (Kako to, da potem lahko poročajo, da so vse organizacije, ki so stale na razrednem stališču, imele le tri tisoč članov?) »Odveč je poudarjati še tudi to, da so z nešteti namigavanji, pa tudi čisto jasnimi izpovedmi neprestano delali na tem, da pri nas končno zavladajo boljševiški teror in so delavstvu to tako pripovedovali, da bo prišel sodrug Jože in nas rešil vsega hudega.«

Glasilo krščansko socialističnega delavstva »Delavska Pravica« je prinesla ob priliki razpusta tole kratko notico:

»Ministrstvo notranjih zadev je razpustilo centralo in vse organizacije socialističnih sindikatov v Jugoslaviji. Dan za tem je za hrvaško banovino isto napravil hrvaški ban. Razlogi razpusta niso navedeni. (Iz razlogov, ki jih ni uredništvo zakrivilo, objavljamo to novico šele danes. Ur.)«

Zagrebske »Novosti« pa so v svoji številki dne 6. t. m. prinesle članek pod naslovom:

»Veljavnost delavskih kolektivnih pogodb razpuščenih strokovnih organizacij«, iz katerega radi načelne važnosti povzemamo sledeče:

»Z razpustom Urša je nastalo vprašanje o veljavnosti kolektivnih pogodb, ki so jih sklenili delavci organizirani v Ursu s svojimi delo-

dajalci. Teh kolektivnih pogodb je na teritoriju hrvaške banovine čez sto. Delavska zbornica v Zagrebu je stavila banski upravi v Zagrebu predlog, da se zaščitijo pravice delavcev, ki so zagotovljene s kolektivnimi pogodbami, ki so jih sklenile razpuščene organizacije.

Kar se pa tiče pravic samih, ki so jih delavci pridobili s kolektivnimi pogodbami, ki so jih sklenile razpuščene sindikalne organizacije, pravice posameznikov, ki izhajajo iz kolektiv-

nih pogodb, ostanejo še nadalje v veljavi, če tudi je ena pogodbeni stranka, takorekoč prestala. Kar se pa tiče skupnih pravic, kot so n. pr. podaljšanje kolektivne pogodbe itd., je popolnoma razumljivo, da te pravice prestopajo vse do onega časa, dokler nekdo drugi ne pridobi pravice zastopati interese teh delavcev. One kolektivne pogodbe pa, ki so prav sedaj potekle, pa prestopajo veljati, ker po razpustu Urša ne obstojita več obe pogodbeni stranki.

Pisatelj in proletarijat

V čem se prav za prav proletarska književnost razlikuje od druge? Kadar kdo govori o proletarski književnosti, misli s tem razredno književnost, potem takem bi proletarska književnost bila enostavno književnost delavskega razreda, vsa književnost, ki bi bi izhajala iz delavskega razreda, bi bila proletarska. Vsako delo, ki bi ga napisal delavec, bi spadalo v to književnost in bi zadostovalo, da je avtor delavec, pa bi tudi knjiga bila proletarska. To pa seveda ne drži.

Dovolj je znano, da so v življenjski borbi mnogi pisatelji zapustili sredino, v kateri so bili rojeni in v kateri so začeli svoje književno delovanje, ki so ga nato nadaljevali v meščanski družbi, ki jih je znala na več način izvabiti iz vrst proletariata.

Če torej avtor ne odloča o tem, ali je knjiga proletarska ali ne, kdo naj potem to odloča? Mogoče čitatelj? Če bi bilo tako, bi bila proletarska vsaka književnost, ki je namenjena proletariatu. Jasno pa je, da temu ni tako, ker je da-

nes vsaka književnost namenjena vsem mogočim čitateljem, in to tembolj, ker je ona danes — če se poslužimo odličnega Engelsovega izraza — postala trgovsko blago, tako kakor vsaka stvar, od življenjskih potrebščin pa do zakona in prepričanja v kapitalističnem družabnem redu.

Mogoče je pa vsebina značilna za proletarsko književnost? Dobro pa vemo, da se mnogo piše o delavskem življenju in to od popolnoma buržujskih avtorjev in popolnoma na buržujski način. Imamo pa tudi knjige, ki opisujejo meščansko ali fevdalno življenje s proletarskega stališča. Torej tudi vsebina ne odloča.

Književno delo je proletarsko takrat, kadar izraža proletarsko vitalnost (življenjsko silo). Knjiga pripada proletarski književnosti, če njegova ideologija, izražena na umetniški način, odgovarja ideologiji zavednih proletarcev, če je v njej popolnoma izraženo proletarsko življenje, če odgovarja položaju in stopnji razvitka delavske zavesti.

TPD predloži

Vsi meščanski listi so dne 17. t. m. prinesli sledečo vest:

Dne 7. januarja 1941 prekinjena pogajanja med zastopniki delavstva in Trboveljsko premožkopno družbo so se dne 15. januarja 1941 nadaljevala v prisotnosti predstavnikov rudarske oblasti.

Družba ni mogla vseh zahtev delavstva v celoti sprejeti, ker je smatrala, da so šle preko stvarnega povečanja draginje in da bi sprejetje teh zahtev pretežno obremenilo potrošnike premožnosti. Zavzela je stališče, da more dovoliti zvišanje mezd kvečjemu v razmerju stvarne podražitve življenjskih potrebščin ter da morajo vsake nadaljnje neupravičene zahteve imeti neugodne posledice za vse narodno gospodarstvo.

Ker kljub dolgotrajni razpravi ni moglo priti do sporazuma in bi nadaljnje odlaganje ureditve medznega vprašanja ne bilo v interesu delavstva samega, se je družba odločila, da sama to vprašanje uredi na pravičen način ter je svojemu delavstvu objavila sledeči razglas:

RAZGLAS DELAVSTVU RUDNIKOV TPD

V zvezi s povečanjem draginje je družba po temeljiti proučitvi življenjskih razmer delavstva, potrebnega obzira na zmožnost povečanja cen premožnosti za narodno gospodarstvo in druge potrošnike in svojih lastnih finančnih zmožnosti sklenila, da z veljavnostjo od 1. januarja 1941 uveljavi sledeče odredbe glede zboljšanja položaja delavstva.

1. Temeljne mezd se povišajo za: I. kategorija 60 din; II. kategorija 52,25 din, III. kategorija 47,50 din, IV. kategorija 45 din, V. kategorija 35 din.

2. Temeljne akordne postavke iz junija 1939 se zvišajo za nadaljnjih 9 odst. Na tej podlagi se bodo izdelale nove akordne tabele.

3. Funkcijske doklade iz junija 1939 se istakotko povečajo za nadaljnjih 9 odst.

Vprašanje doklad strojnega osebjia se bo v kratkem rešilo s posebnim odlokom.

4. Družba prizna delavcem plačane letne dopuste in sicer: po 3 letni zaposlitvi 2 delovna dneva, po 5 letni zaposlitvi 4 delovne dni, po 10 letni zaposlitvi 6 delovnih dni, po 15 letni zaposlitvi 8 delovnih dni, po 20 letni zaposlitvi 10 delovnih dni, po 25 letni zaposlitvi 12 delovnih dni. Podrobnejša določila za izvedbo tega ukrepa bodo izdana s posebnim pravilnikom.

Glede na sedanje izredne razmere, ko zahteva javni interes čim večjo produkcijo premožnosti, si družba pridržuje, da do nadaljnjega, dokler traja sedanja izredna potreba po premožnosti, namesto dopustov izplača konec leta delavcu toliko gospodarskih dinov, na kolikor dni ima dotični pravico do dopusta.

Naslednjega dne je v istih listih izšlo pojasnilo strokovnih organizacij (Jugorasa, JSZ in NSZ, ker je bila Zveza rudarjev med tem razpuščena). II. rudarske skupine in »Delavske zbornice« v Ljubljani, ki ga v celoti objavljamo:

Zakej ni prišlo do sporazuma pri TPD

TPD je objavila v dnevnikih obvestilo, da je zboljšala rudarijem mezd in uvedla plačane dopuste za delavstvo ter s posebnim razglasom sporočila delavstvu, da stopijo nove plače v veljavo s 1. januarjem 1941.

Delavske strokovne organizacije so 13. 12. 1940 vložile v smislu čl. 26 kolektivne pogodbe na TPD vlogo, da se pristopi k pogajanjem za revizijo kolektivne pogodbe, ker je po indeksu Narodne banke draginja porasla od 124,7 točk v septembru na 133,9 točk v novembru.

Ko so bile s 1. oktobrom 1940 uveljavljene nove minimalne mezde, je delavska delegacija pri pogajanjih 15. oktobra 1940 pristala na zvišanje indeksne številke od 124,7 na 126 točk, da olajša sklenitev sporazuma ter je bila trdno uverjena, da bo pri prihodnjih dovoljena draginjska doklada najmanj v oni višini, kolikor je narasel indeks Narodne banke in to od temeljnih plač, ki so bile na novo določene v oktobru 1940.

Delavska delegacija je pristala na to, da so se pogajanja vršila po preteku s kolektivno pogodbo določenega roka šele 7. januarja 1941, vendar pod pogojem, da stopijo nove plače v veljavo s 1. decembrom 1940. TPD je na teh pogajanjih predlagala, da se razprava za en teden preloži, češ da dobimo še indeks Narodne banke za mesec december, na podlagi katerega naj bi na novo regulirala plače. Po indeksu Narodne banke je draginja v teku novembra in decembra narasla za 7,92 ter je delavska delegacija stavila predlog, da naj se vse temeljne mezde zvišajo za 8 odst. z veljavnostjo od 1. decembra 1940. Poleg tega je stavila delavska delegacija zahtevo, da se tudi pri TPD uvedejo plačani dopusti, in sicer po prvem letu zaposlenja tri dni, po dveh letih pet dni, po treh letih sedem dni, po štirih letih devet dni, po petih letih 11 dni, nad šest let 14 dni dopusta. V primeru, da bi se ne moglo doseči zvišanje plač od 1. decembra, je bila delavska delegacija pripravljena pristati na izplačilo primerne nabavne prispevka kot nadomestilo za novembarski in decemberski narast draginje. Poleg tega je bila želja delavske delegacije, da bi se uredile nekatere stvari zaradi apneničarjev, nočnih čuvajev, kakor tudi sprejem nazaj v delo reduciranih delavcev iz leta 1939. Končno je sprožila še vprašanje podlage za ocenjevanje draginjskih sprememb, za kar naj bi se vzele cene življenjskih potrebščin največjega industrijskega rudnika Trbovlje. Podobne želje so bile obravnavane na vseh dosedanjih pogajanjih ter je TPD izraženim željam vsaj delno ugodila.

TPD je zavzela k stavljenim predlogom za nižje tri kategorije absolutno odklonilno stališče z utemeljitvijo, da so te kategorije že z banovo uredbo o minimalnih mezdah dobile znatno več kot je narasla draginja.

Delavska delegacija podčrtava, da so bile v teku leta 1938 in 1939 mezde mladostnih delavcev pri TPD komaj 20 do 22 din na siht, mezde četrte kategorije od 26 din na 23,75 din na siht in nikakor niso zadostovale niti za najskromnejše preživljanje samca in so se te mezde šele z banovo odredbo zvišale na 31 din, odnosno 44 din.

TPD je odklonila delavsko zahtevo, da naj se prizna 8 odst. povišek na mezde od 1. oktobra 1940 in je bila pripravljena dati daleko nižji povišek na stare mezde iz maja 1939. Delavska delegacija je imela pooblastilo, da lahko pristane na zvišanje smo v okviru nimanj 8 odst.; da pa bi omogočili sporazum, je na lačno odgovornost svojo prvotno zahtevo znižala, in sicer za 3. kategorijo od 8 na 7 ods., za 4 in 5. kategorijo pa od 8 na 6 odst., medtem ko je za prvo in drugo kategorijo vztrajala pri 8 odst., ker je TPD že pri pogajanjih oktobra meseca izrecno izjavila, da bo pri novih prihodnjih pogajanjih morala 1. in 2. kategoriji dati nekaj več, da se s tem zopet upostavi prejšnja razlika med posameznimi kategorijami.

TPD je odklonila priznani povišek od 1. decembra 1940, enako je odklonila izplačilo nabavne prispevka ter je kot maksimum ponudila:

za 1. kategorijo	6.6%
za 2. kategorijo	4.5%
za 3. kategorijo	3.3%

za 4. kategorijo 2,3%
za 5. kategorijo 3 %

na mezde od 15. oktobra 1940. Istočasno pa je postavila zahtevo, da se v bodoče pristopi k pogajanjem šele, ko naraste draginja namesto sedaj dogovorjenih 6 odstotkov, šele pri povišanju na 8 odstotkov.

Enako ni hotela podati nobene konkretne uvedbe plačanih dopustov, zaradi česar je delavska delegacija, ki ni imela pooblastila za sprejetje tako nizkih poviškov, ki niso niti daleč odgovarjali narastu draginje, izjavila, da bo o predlogu TPD ponočala delavstvu, ki naj odloči, ali naj se predlog TPD sprejme ali odkloni, odnosno da delegaciji pooblastilo in navodila za nadaljnja pogajanja.

TPD pa se na izjavo delavske delegacije sploh ni ozirala in je šla preko običajnega postopka ter je enostavno uveljavila nove mezde in doklade z dopusti vred in to celo v nekoliko večji izmeri kot je bil njen maksimalni predlog na pogajanjih.

Po obstoječi soc. zakonodaji ima delavstvo in podjetje dolžnost v primeru spora zahtevati poravnalni postopek, na katerem bi bilo možno doseči sporazum in šele, če bi poravnalni postopek ne uspel, bi bila TPD upravičena do gornjega koraka.

TPD je v dnevnikih izjavila, da znaša doseženo skupno zvišanje temeljnih mezd v primeru z mezdami od maja 1939 od 49,3 odstotkov do 75 odstotkov. Tudi ta navedba ni točna, ker ti poviški bazirajo na plačah, sklenjenih s kolektivno pogodbo z dne 6. aprila 1930, torej v času, ko o naraščanju draginje sploh še ni bilo govora.

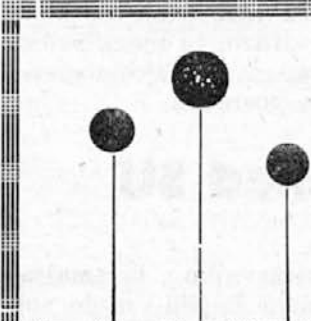
Strokovne organizacije, podpisnice pogodbe, Načelstvo II. skupine rudarske zadruga in Delavske zbornice apelirajo na rudarje pri TPD, da se zaradi novo nastalega položaja ne razburjajo in vrše svojo delovno dolžnost nasproti družbi kot doslej. Strokovne organizacije pa bodo ukrenile vse potrebno, da se ugotovi upravičenim zahtevam delavstva in prizna rudarjem povišek, ki odgovarja dejanskemu porastu draginje.

O položaju, ki je nastal radi tega postopanja TPD smo prejeli tudi dopis tajnika razpuščene Zveze rudarjev Jugoslavije s. Jurija Arha, ki ga v naslednjem podajamo:

Moje ugotovitve k nesporazumu zastopnikov rudarjev in TPD.

Na drugem mestu v današnjem listu je objavljen »Razglas« TPD svojim rudarjem v zadevi povišanja njihovih mezd in utemeljitve, zakaj ni prišlo do sporazuma? Takoj za njim pa je objavljeno tudi pojasnilo raznih strokovnih organizacij: Zakaj ni prišlo do sporazuma?

Ker je bilo to objavljeno v vseh meščanskih listih največ zaradi širše javnosti, smatram za svojo moralno dolžnost, da kot dolgoletni zastopnik najjačje organizacije povem tudi jaz svoje ugotovitve k temu in to predvsem iz razloga, ker čeprav mi je onemogočeno aktivno sodelovati, mi vendar kot človeku in socialistu ni vseeno, v kakšnem položaju se nahajajo rudarji. Te ugotovitve iznašam javno z lasnoročnim podpisom, ne morda iz kake osebne reklame ali v opravičilo, temveč zgolj iz stališča, da bo trezna rudarska javnost dobila tudi vpogled v ozadje navedenega

VABIMO VSE na
PREDPUSTNO ZABAVO
ki bo v soboto, dne 8. februarja s pričetkom
ob 20. uri v dvorani hotela Metropol v Ljubljani
DELAVSKO GLASBENO DRUŠTVO ZARIA

»Razglasa in pojasnila« in pa da bo ti, stiti, kogar bo zadelo, vedel, kdo strelja.

Prvo kar ugotavljam je dejstvo, da TPD ne bi bila izrazito kapitalistično podjetje, če ne bi znala braniti svojih interesov. Vendar če gremo samo zgolj iz nekega vezanega stališča med TPD in njenim delavstvom po obstoječi kolektivni pogodbi in zelo ponesrečenem sporazumu z dne 15. oktobra 1940. leta, bi moral povišek, ki ga nudi družba v svojem »Razglasu« veljati že od 1. decembra 1940 in ne šele od 1. januarja 1941. Dosežena upravičenost do poviška bi morala veljati za vse kategorije enako in tudi za apneničarje v Zagorju. Ker če tudi ni nikjer v zapisniku rečeno, da se mora, pa tudi ni nikjer rečeno, da se ne sme.

Drugo ugotavljam, da je povišek posameznim kategorijam zelo krivično priznan. Ravno v prvi kategoriji jih je največ, ki se jih višina temeljne mezde toliko ne tiče, ker delajo v večini v akordu, a največ je onih revežev v tretji in četrti kategoriji, ki v večini nimajo možnosti do zaslužka v akordu. Sklicevanje TPD na to, da so z regulacijo minimalnih mezd največ dobili, meče precej slabo luč na TPD samo. Ker ona namreč sama ve, kako sramotno nizke so bile plače teh kategorij. Število delavcev teh kategorij je znašalo v letih 1930 do 1934 morda kakih 1000, a danes znaša njih število nad 3000.

V tretje ugotavljam, kar čitam iz »Pojasnila« delavskih strokovnih organizacij, da je izjavila TPD, da se bo bodoča mezdna razprava sklicala šele, kadar se bo pokazal 8 odstotni porast draginje. Če je to res, potem pribijem, da družba sploh ne priznava čl. 26 kolektivne pogodbe in naslednjih zapisnikov. Če delavske strokovne organizacije ali pa družba sama še niso odpovedale kolektivne pogodbe in odpovedni rok še ni potekel, potem nima niti ena, niti druga stran pravce določb kolektivne pogodbe kršiti.

To so moje tri glavne ugotovitve, ki se nanašajo na »Razglas« TPD svojemu delavstvu. To je samo surova materialna stvar, ki pa zelo težko zadene gospodarsko stran delavstva. Posebno v današnjih izredno težkih časih, ko vsak gleda s težko zaskrbljenostjo v

jutrišnji dan, predvsem pa delavec. Druga stran je socialno psihološkega značaja. Ne vem, če je družba pri izdaji svojega razglasa vodila račun o tem, kdaj je delavčeva storilnost jačja, ali pri zadovoljnemu ali nezadovoljnemu delavcu? Meni se zdi, da o tem še TPD pri tem razglasu ni dovolj razumela bistvo stvari.

Daleč sem od tega, da bi razpihaval razpaljene strasti in prilival olje v žerjavico, ali kot človek, ki se ne boji povedati resnice v obraz vsem in vsakomur, povem tudi TPD, da je z ugotovitvami, ki sem jih navedel, izvršila veliko krivico svojemu delavstvu in njihovim družinam. Priznam, da bi TPD morda ob pravilnejšem nastopu delavske delegacije ne storila tega. Ali če delavsko zastopstvo ni odgovarjalo svojemu poslanstvu, zato se TPD ne sme maščevati nad delavstvom, ki ni zagrešilo ničesar.

Uredništvo bi pristavilo k temu postopanju TPD sledeče: Ne glede na to, da vsebuje razglas TPD, kot so že ugotovile obstoječe strokovne organizacije in s. J. Arh polno netočnosti in da dejstva popolnoma izkrivlja in pomeni težak materialen udar rudarjem, ki jih je naraščajoča draginja radi popolnoma industrijskega položaja premoženih revirjev, še bolj občutno prizadela, kot ostalo delavstvo, pomeni postopanje TPD, seveda, če bo uspelo, za rudarje korak za pol stoletja nazaj. Rudarii bi s trenutkom, ko bi razglas TPD dobil pravomočnost nehali biti pogodbeni stranka in bi se spremenili v brezpravno, neorganizirano maso, ki bi ji družba po mili volji lahko diktirala svoje pogoje. Kdor pozna zgodovino bojev delavstva v naših premoženih revirjih ve, kakšni so bili ti pogoji, dokler si delavstvo ni pridobilo tega, da je nastopalo kot enakovredna pogodbeni stranka. Jasno je, da se bi ti časi zopet povrnili, če bi namera TPD, ki je odklonila pogajanje delavstva in se zatekla k samovoljnemu dekretiranju. Iz postopanja družbe se pa jasno vidi tudi namera, ki so jo že mnogi kapitalisti uspešno porabili: zasejati med delavstvo samo razdor, ga s tem oslabiti in onemogočiti za vsako akcijo. Družba namreč ravno boljše plačanim profesionalis-

tom povišuje plače, dočim večine ostalih delavcev ne vpoštevajo. Sicer pa je s. Arh obljubil, da se bo njegov članek še nadaljeval in upamo, da se bo v tem

članku dotaknil še vseh posledic, ki bi nastale, če bi se družbi ta njena name-ra, ki pomeni napad na najosnovnejše rudarske pravice, posrečila.

Gospodarski sporazum med SU in Nemčijo

Dne 10. t. m. je bil v Moskvi podpisan gospodarski sporazum med SU in Nemčijo. Zagrebške »Novosti« so prinesle zanimive komentarje sovjetskih listov ki jih v izveščku objavljamo:

»Vse pogodbe med SU in Nemčijo so posebno važne, ker odločno potrjujejo zmago velikih načel Sovjetske zunanje politike, ki jih je osvojil 18. kongres stranke. Ta načela je proklamiral Stalin z besedami:

Smo za okrepitev poslovnih odnosov z vsemi državami. To je naše stališče, ki ga bomo držali vse dotlej, dokler ga bodo držale tudi druge države do Sovjetske zveze in dokler ne bodo poskušale škodovati interesom naše države. V dobi, ko izginjajo ne samo meje držav, ampak ko se celo rušijo in izginjajo same države v vojnem požaru, ki besni v vseh delih sveta, so meje SU ostale nepremagljive in nedotaknjene, zaščitene z močjo in heroizmom njenih sinov, z močjo moralnega in političnega edinstva, s solidarnostjo njenih narodov, z modro in dosledno politiko, ki jo vodi Sovjetska vlada.«

»Pravda« nadaljuje: »Sporazum, podpisan 10. januarja 1941 predstavlja nov pomemben korak v razvoju Sovjetsko-nemških gospodarskih odnosov na obojestransko korist SU in Nemčije.

Kljub naporom in vsakovrstnim trikom neprijateljev Sovjetske zveze, Sovjetska zveza dosledno vodi svojo politiko miru in prijateljstva proti Nemčiji in vsem državam, ki vodijo enako politiko do Sovjetske zveze. Take poskuse je odbil Molotov, ki je marca preteklega leta rekel: »Čas je, da se razume, da Sovjetska zveza ni nikdar bila in nikdar ne bo igračka politike drugih in da je vedno vodila svojo lastno politiko, ki jo bo tudi vedno vodila, brez ozira na to, če je drugim državam to prav ali ne.«

»V Angliji in USA«, nadaljuje »Prav-

da«, »je mnogo državnikov, ki smatrajo, da lahko prodajo Angliji vse do vojnih ladij, toda kljub temu ne gázijo določb mednarodnega prava. Istočasno pa ti državniki smatrajo, da ne sme SU prodati Nemčiji niti žita, če noče škodovati politiki miru. Ti neobičajni zaključki predstavljajo redek primer žongliranja s pojmi in načeli mednarodnega prava. Toda to žongliranje nima drugega pomena, kot vsako običajno politično manevriranje.

Poskusi, ki žele dokazati, da je vsak sporazum med SU in Nemčijo naperjen proti tretjim državam, ne morejo prenesti niti najmanjše kritike. Znano je, da je SU l. 1940. zaključila in da name-rava tekom leta 1941 zaključiti gospodarske sporazume z mnogimi drugimi državami. Poslednji čas je, da se razume, da Sovjetska zveza kot nevojujoča se velesila vodi svojo politiko, ki je neodvisna od tega, kaj o njej mislijo državniki vzhodne in zapadne poloble.

Znano je, da je zunanjo politiko SU definirala Stalin z izjavo na 18. kongresu stranke, marca 1940. leta. Ta izjava predstavlja temelje Sovjetske zunanje politike in se glasi:

1. Mi smo za mir in utrditev svojih zunanje-političnih odnosov z vsemi državami. Tega stališča se držimo in se ga bomo držali vse dotlej, dokler bodo druge države zavzemale isto stališče proti sovjetski zvezi, vse dotlej, dokler ne bodo skušale škodovati interesom naše države.

2. Mi smo za ozke miroljubne sosed-ske odnose z vsemi državami, ki imajo skupno mejo z nami. Tega stališča se držimo in se ga bomo držali, dokler te države ne bodo poskušale neposredno ali posredno napasti našo državo, ali prekršiti Sovjetske državne meje.

Ta politika je dobila s sporazumom od 10. januarja t. l. novo potrdilo.«

dne, in to ne samo pri hrani, ampak sploh pri vseh drugih potrebščinah, tako da prizadeva to neznosno že prav resne skrbi delavcu kakor nameščencu, kako bosta prebila zimo in kako novo pomlad. Pa vzemimo, da je drugod še hujše in da so izgledi za bodočnost še bolj temni. Kakor da se je sama zemlja zarotila proti pokvarjenemu človeštvu in mu noče nič več roditi in ne dajati sadežev, temveč ga hoče nemilostno ugonobiti.

Toda zemlja se ni prav nič zarotila proti nikomur, čeprav bi bila upravičena. Pač pa so se pokvarjeni ljudje zarotili proti zemlji, ko pljuvajo na njene sadeže, ki jih dobrohotno nudi človeštvu. In sicer nudi teh dobrih sadežev v tako obilni meri, da bi ne bilo treba nikoli nobene vojne na svetu in nobene borbe za zemeljske dobrine, ako bi ljudje uživali zemeljske sadove po pameti ter si jih pravilno razdelili. Kakor beremo v novinah umre na svetu vsako leto 2 milijona ljudi od gladu. Življenjskih potrebščin pa uničijo na leto toliko, da bi zadostovale za prehrano 35 milijonov ljudi. To so strašne številke, ki odkrivajo ves izvor nesreče na svetu. Kapitalistično gospodarstvo, ki je zasnovano na profitu, rajši uničuje zemeljske dobrine kakor da bi znižalo cene.

V ilustracijo gornje trditve naj navedemo nekaj avtentičnih podatkov, kakor se prilično iz leta v leto ponavljajo. Argentinijska uničuje na primer letno 6 milijonov meterskih stotov pšenice, Brazilija 7 milijonov meterskih stotov kave. (Pri nas stane danes kg kave blizu 200 din). V Braziliji je ustanovljen institut, ki se bavi z določanjem, koliko kavine letine se sme pustiti v promet, da ne bodo padle cene, in koliko kavinega pridelka je treba uničiti. Čim letni pridelek prekorači določeno količino, spravijo ostalo kvoto kave v vreče; v enem mesecu zažgo na milijone takih vreč. Uporabljajo jo tudi za kurjavo na lokomotivah namesto premoga; dogodi se, da porabijo na leto sedem milijonov meterskih stotov kave za kurjenje lokomotiv. Razen tega jo pa potaplajo tudi v morje v ogromnih količinah ali jo pa predelujejo v umetna gnojila.

V Egiptu načrtno uničujejo volno, v Kanadi kurijo z ječmenom, v Čile pokoljejo na leto povprečno 250 tisoč ovac, v Nizozemski Indiji so uničili 100 ton začimbe, na otoku Cejlonu 300 ton čaja, na vzhodnih Pirenejskih velikih množine rib. Na Aljaski, v Angliji, Franciji, Italiji so vrgli rajši v morje preostale ribe kakor bi jih dali revnim.

Nikjer pa ne mečejo v morje topov, bomb in smodnika.

Ako torej vemo za vse te modre ukrepe bogatih agrarnih spekulantov, tedaj pač lahko razumemo, zakaj je na svetu toliko bede in pomanjkanja.

Draginja in beda

Že nad leto dni se bije v Evropi velika in neizprosna vojna, ki zavzema vedno večje dimenzije in se preoblikuje polagoma v svetovno vojno. Vzrok tega velikega spopada je pa v glavnem borba za življenjski prostor in za nadoblast v svetu, za katero se bijejo velike sile. Med tem, ko so mali narodi stali ob strani in so upravičeno pričakovali, da bodo spričo svoje nevtralnosti obvarovani vojnih težav, so pa le pola-

goma čeprav nehote zlezli v vojni vrtilinec, ki objema počasi drugega za drugim. Naša država stoji še vedno izven vojnega meteža, vendar pa posledice vojne občutimo z vsakim dnem bolj. Kljub temu, da smo agrarna država, pa i mi občutimo pomanjkanje življenjskih potrebščin, če je pri nas sploh izraz pomanjkanje pravilen. Koliko bolj občutijo to pomanjkanje šele industrijske države. Življenje se draži od one do

Kaj bo s SUZOR-jem?

Prepir o tem ali je Suzor potreben ali ni, se vleče že več kot eno leto, ni pa redil nobenih pozitivnih rezultatov. V informacijo našim čitateljem prinašamo članek »Našeg glasa«, ki izhaja v Beogradu.

»Značilno dejstvo v stvari likvidacije Suzorja je ultimativna zahteva Zveze hrvatskih in privatnih nameščencev (ki je sestaven del HSS), da se mora vprašanje Suzorja rešiti v roku enega meseca in to na način, ki sta ga predložili banska oblast v Zagrebu in Zveza privatnih nameščencev. Tudi HSS je že junija meseca preteklega leta na svoji skupščini v Zagrebu zahteval, da se takoj osnuje nov nosilec zavarovanja v Zagrebu in da se dosednji Suzor likvidira. Če ne bo tem zahtevam ugodeno, hrvaško delavstvo ne bo več plačevalo prispevkov za Suzor.

Ko so bili izmenjani plačilni razredi za plačevanje prispevkov za socialno zavarovanje, so se temu uprli vsi sindikati in delavske zbornice, in ob tej priliki so zopet pokrenili vprašanje Suzorja ne samo v Zagrebu, ampak tudi v Ljubljani in Beogradu. Meseca decembra preteklega leta se je vršila v Zagrebu konferenca, na kateri so sodelovali: banska oblast, SHPN, HRS, Delavska zbornica in Merkur. Na tej konferenci so hrvatski nacionalni sindikati sklenili, da sprejmejo odločitev o izmeni razredov, obenem so pa tudi sklepali o likvidaciji Suzorja. 7. decembra preteklega leta pa je bila v Zagrebu seja poverjenikov vseh Ouzd-jev iz ozemlja hrvaške banovine, na kateri so tudi zahtevali likvidacijo. Iz tega se jasno vidi, da lahko vprašanje Suzorja smatramo za definitivno rešeno.

V Beogradu je bila pred kratkim seja obrtniške zbornice na kateri so razpravljali o reformah v delavskem zavarovanju. Člani skupščine so ostro protestirali proti povišanju minimalnih mezd, obenem so se pa pridružili zahtevam Jugorasa, Hrsa in »delavskih zbornic«, po likvidaciji Suzorja. Istočasno je pa

tudi beograjska trgovinska zbornica zahtevala izmeno zakona o zavarovanju delavcev in razdelitev Suzorja na tri dele.

V krogih teh interesentov se naglašala (Jugorasa, Hrsa in delodajalskih zbornic), da bo vsled današnjih razmer prišlo še do večjih deficitov, ki se bodo prenašali na ostale aktivne okrožne urade. Bilanca v preteklem letu je pokazala deficit v znesku preko 12 milijonov dinarjev, dočim je bila leta 1938 še aktivna za 2 milijona dinarjev. Zmeda, ki je nastala ob priliki prepira kdo ima nadzorno oblast nad Suzorjem, je še posebno poslabšala situacijo v delavskem zavarovanju. Tako n. pr. banska oblast v Zagrebu ni dovolila, da bi stopila v veljavo kolektivna pogodba med Suzorjem in zdravniki socialnega zavarovanja in zahtevala, da se da v predhodno odobritev banski upravi. Ravno tako ni dovolila dopolnitev pravilnika za ureditev razmerja uradnikom. Radi tega, ker so v delavskem zavarovanju ustvarjene okoliščine, ki preprečujejo redno delo in celo obstanek zavarovanja kot takega, ker se vloga Suzorja in pravomočnost njegovih sklepov in odločitev nadzorne oblasti osporavajo od strani banske uprave, se predlagajo radikalne mere v pogledu decentralizacije zavarovanja.

Iz članka so naši čitatelji lahko dobili jasno sliko, da vladajo v delavskem zavarovanju nevzdržne razmere, ki grozijo upropasti to važno panogo delavske zaščite, ki si jo je delavstvo priborilo z mnogimi žrtvami. Mi som naše mnenje o vprašanju Suzorja že dostikrat in jasno povedali. Seveda nismo pričakovali, da bodo v današnjih časih naše temeljne zahteve in predlogi kaj zalegli. Iz članka vidite, da se bo vprašanje socialnega zavarovanja obravnavalo, kakor to predlaga Jugorasa, Hrs in delodajalske zbornice. Drugo vprašanje pa je, če se bodo razmere v socialnem zavarovanju s tem kaj izboljšale.

Naša socialna zakonodaja, socialisti in vajenci

Obrtni zakon za vajence rešuje v II. poglavju, deljeno v tri oddelke in sicer: Prvi oddelek: **Pravni odnošaji učencev (vajencev)** od § 252 do 281. Drugi oddelek: **Posebne odredbe za učence, ki delajo v rokodelskih obrtih (pomočniški izpiti)**, od § 282 do 294 in v tretjem oddelku: **Strokovne nadaljevalne šole** od § 295 do § 306.

Vajence obravnava zakon o obrti v 54 samostojnih paragrafi. To je za nas važno za današnjo polemiko s članom v novoletni prilogi »Slovenca« pod naslovom: »Pripombe k naši so-

cialni zakonodaji«. O vajencih pravi pisec članka sledeče: »Prav isto velja za vajeniško vprašanje. Za borbeni marksizem je mladi vajenec brez posebnega pomena, ker mu ne more dovolj uspešno služiti. Zato se marksizem in od njega inspirirana socialna zakonodaja za vajenca mnogo ne briga. V naši državi niso n. pr. socialisti ustanovili niti enega vajeniškega doma, niti se niso bavili z vajeniškimi počitniškimi kolonijami, ampak so nasprotno to vprašanje tako omalovaževali, da je sedaj pri nas socialna zaščita va-

jencev silno pomanjkljiva.« Na koncu tega članka je podpisan bivši narodni poslanec Smersu Rudolf, sedaj uradnik pri OUZD.

Gosp. Smersuju povemo, da so bili mladi vajenci velikega pomena za delavski pokret. Vsled tega so vse naše organizacije, strokovni časopisi kakor politični listi in razne revije prinašale v zaščito delavske mladine članke, dopise itd.

Bivša Strokovna komisija za Slovenijo je v svojem strokovnem listu »Delavec« objavljala članke, ki bi jih bilo še danes ponovno potrebno objavljati. Poglejmo samo naslove raznih člankov: »Vajeniško vprašanje — kaj govori obrtni zakon glede vajencev«. »Odškodnina vajencev«. »Socialna skrb za vajence pri nas«. »Mlada garda — obrtni vajenci v Ljubljani manifestirajo za otvoritev vajeniških šol v prestolici Slovenije«. (Poziv na starše!) »V Sloveniji se uči čez 1200 krojaških vajencev in čez 1400 šivilj«. »Dva tisoč vajencev in vajenk v Ljubljani«. »Naši mladi tovariši vajenci«. »Visoka kultura Zveze obrtnih zadrug in njenih članov«. »Vajeniški shodi dne 5. maja 1933 in 17. februarja 1935 v Delavski zbornici«. »Vajencem in vajenkam v vednost«. »Začnimo delati za mladinsko organizacijo«. »Mladinsko gibanje pri nas in drugod«. »Žrtve nočnega dela v pekarnah« (2 vajenca slika). »Obrtno nadaljevalno šolstvo v Sloveniji od leta 1918-19—1927-28«. »Statistika vajencev v Sloveniji«. »Anketa o zaščiti vajencev dne 25. marca 1937 v Delavski zbornici v Ljubljani«. Opomba: Prejšnja uprava Delavske zbornice je izdala brošuro na 139 straneh, na katerih v celoti prinaša kritiko nezadostne zaščite vajencev pri nas. »Obvarovati zdravje vajencev je naša socialna dolžnost«. »O možnosti zaposlitve naših vajencev«. »Socialna zakonodaja in položaj vajencev« itd. — Poleg tega je prinesel »Delavec« še veliko drugih člankov in dopisov, ki se tičejo vajeniških žalostnih razmer v naši javnosti in vse to le, ker nimamo zadostne zaščite vajencev, posebno še vajenk, ker manjka nadzorne oblasti, da bi pogledala vsepovsod v delavnicah.

Za g. Smersuja moramo še napisati, kaj vse se je že dogodilo. Leta 1922. so bili ljubljanski obrtni vajenci brez šolskega pouka v Ljubljani in bi ostali v istem položaju kmalu tudi v letu 1923. Dne 11. oktobra 1923 so ljubljanski vajenci demonstrirali pred mestnim magistratom med sejo občinskega sveta za otvoritev vajeniških šol v naši prestolnici. Zaradi te demonstracije je pisal »Slovenec« dne 16. oktobra 1923, kjer pravi: »Njihova demonstracija nima destruktivnega namena, kakor marsikatera druga demonstracija, namreč je izraz slovenske kulturne du-

še, ki hrepeni po izobrazbi, po kulturnem pouku. Poldrugo leto so obrtni vajenci brez šolskega pouka, pa centralistična gospoda se ni zavedla, kakšno krivico je storila obrtnemu naraščanju, da mu je tako odrekla državno podporo za strokovno šolanje. Mladina sama se je pokazala bolj zrelo in kulturno

kakor državni krmariji, ki se za obrtno-nadaljevalne šole v Sloveniji niso brigali in zanje niso določili nobenega kredita. Posebni poglavje je pa še, ko je pred leti nastopil župan dr. Adlešič in ni dobila občina nobenega denarja dve leti od Zbornice TOI v svrhu podpore za vajeniške šole.

Vojna industrija v USA je v popolnem razmahu.

Oboroževalna konjunktura se zrcali v dobičkih rudnikov, petrolejskih družb, tovarn za letala itd. Navajamo nekaj primerov:

Čisti dobiček v milijonih dolarjih
1. pollet. 1939 1. pollet. 1940

Deset največjih		
petrolejskih družb	31.5	66.04
izmed njih:		
Shell-Union	2.16	9.45
Standard-Oil of Indiana	14.98	20.49
Standard-Oil of Calif.	7.12	10.37
Pet jeklenih trustov	8.78	51.32
izmed njih:		
Jones and Langhlin Steel	0.85	3.63
United Steel Corp.	1.90	3.63
Pet bakrenih rudnikov	22.59	50.33
izmed njih:		
Kenecott Copper Corp.	10.11	24.79
Anac. Copper Mining	7.17	17.55
10 tovarn za letala	141.55	171.55
izmed njih:		
Douglas Aircraft	1.40	3.39
Glenn-Martin Company	0.97	4.29
United Aircraft	3.70	6.20

Pri vseh teh številkah se mora poudariti, da se bo glavni vzpon šele začel, ker še produkcija — po soglasnih poročilih oboroževalnih podjetij — ni dosegla svojega viška. Podobno kot pri imenovanih produkcijskih podjetjih je tudi pri ladjedelnicah, smodnišnicah itd. Povsod se služijo ogromni dolarji!

Razume se, da je ameriško finančno časopisje nad tem izredno zadovoljno. Vendar je pa treba pripomniti, da ni prvič, ko doživljajo take reči. Od Anglije v napoleonskih časih pa do Združenih držav Severne Amerike v vojnem času 1914 do 1918 vedno ista pesem: Vojni dobičkar razširja svojo produkcijo, izboljšuje svoje stroje, daje odjemalcem kredite. Po vojni produkcija pada, stroji so odvisni, krediti se ne vračajo. Čim večja je vojna konjunktura, tem hujša je njej sledeča kriza. Tako danes, kot pred sto leti. In vedno sledijo krizi revolucionarna gibanja. — Vse teče, vedno stopamo korak naprej; svet po sedanji vojni bo drugačen kot pred vojno.

Za nas bo pa najbolj zanimivo, kakšne koristi ima delavstvo iz te konjunktura. Že v zadnji številki »Ljudskega glasu« smo priobčili predlog senatorja Smutsa, v katerem zahteva, naj se delavstvu prepove pravica do štrajka. — V današnji številki pa prinašamo beležko o tem, da so v najvažnejših industrijah odpravili 8-urni delavnik, toda mezde so ostale neizpremenjene. To so edine »koristi«, ki jih ima delavno ljudstvo od teh zlatih časov, ki prinašajo kapitalistom težke milijone.

Kdor je članek pazljivo prebral, bo lažje razumel, zakaj se Amerika tako zavzema za intervencijo v Evropi in komu bo ta intervencija v prvi vrsti koristila.

Delniške družbe v letu 1940

Delniški kapital se je povečal za 823.5 milijona din.

Lansko leto se je ustanovilo v Jugoslaviji 84 novih delniških družb, ki so imele skupno 338.9 milijona din delniške glavnice. 54 starih delniških družb pa je zvišalo svojo delniško glavnico za 540.6 milijona din, 16 družb pa zmanjšalo svoje glavnice za 56.0 milijona din. — Skupno se je delniški kapital vseh družb povečal lani za 823.5 milijona dinarjev.

Udeležba države v delniških družbah je bila tudi lani zelo velika, čeprav manjša ko predlani, ko so znašale drž. investicije v delniški kapital (»Čelik«) 820 milijonov din. Lani so znašale 326.9 milijona din, in sicer pri ustanovitvi novih družb s 126.9 milijona din, pri povečanju kapitala še obstoječih družb pa z 200 milijoni din.

Zasebni kapital je bil udeležen pri ustanavljanju novih družb oz. povečanju delniške glavnice pri obstoječih družbah takole:

	nove družbe		stare družbe	
	število	kapital v mil. din	število	kapital v mil. din
1937	47	130.0	29	162.2
1938	56	243.8	33	134.9
1939	61	138.0	30	118.9
1940	81	212.0	53	340.7

Ta tabela se nanaša le na delniške družbe, pri katerih je zasebni kapital 100 odstotno udeležen. Povprečna delniška glavnica novoustanovljenih družb je znašala l. 1937. 2.7, l. 1938. 3.3, leta 1939. 2.2, a l. 1940. 2.5 milijona din.

Pri zmanjšanju glavnice so bile najbolj udeležene banke (6 primerov), v zvezi z likvidacijo kmetijskih dolgov pa dva denarna zavoda. V večini primerov niso bile poslovne izgube vzrok zmanjšanja delniške glavnice.

Delniške glavnice vseh deln. družb so znašale koncem l. 1937. 7441 milijonov din; l. 1938. so se zvišale za 5.08 odst., l. 1939. za 3.45 in l. 1940. za 7.42 odstotkov; v primeru s prejšnjim letom.

Od vseh novoustanovljenih delniških družb odpade na Beograd 54 družb ali 66.6 odst., na Zagreb in Hrvatsko 11 družb ali 13.4 odst., na vse ostale banovine pa 15 družb ali 20 odst. Od delniške glavnice novih družb odpade na Beograd 152.2 milijona din ali 71.78 odstotkov, na Zagreb in Hrvatsko 20.5 milijona ali 9.65 odst., na vse ostale kraje pa 39.3 milijona din ali 18.57 odstotkov.

Iz teh števil se jasno vidi, kako Beograd vedno bolj priteguje k sebi delniške družbe in kako zaostaja gospodarski napredek pokrajin za napredkom Beograda.

Nasledna tabela kaže, na katere panoge gospodarstva se je raztezala delavnost novih in starih družb (ki so povečale glavnico, številke kapitala v milijonih din):

	nove družbe		stare družbe	
	število	kapital	število	kapital
rudarstvo	10	22.7	3	11.0
iskanje nafte	—	—	3	43.0
kovin.-stroj. industr.	5	21.6	5	251.0
tekstilne industrije in				
konf. ter trgov.	11	71.5	6	28.2
lesna ind. in trg.	2	4.8	4	12.5
kemična industrija	1	1.0	5	10.1
opekarne	1	1.0	2	2.0
predelava papirja	8	9.0	1	5.0
kmetijska industrija	1	0.5	1	5.0
mlini	1	0.5	3	4.0
živilska industrija	—	—	1	0.98
sladkorne tovarne	—	—	2	44.0
pivovarne	1	3.0	—	—
tiskarne	1	0.25	—	—
založbe	1	1.0	—	—
gradb. stroka in izdelov.				
gradb. materiala	3	4.5	2	3.25
elekt. in plin. centr.	—	—	5	14.6
transp. podjetja	1	0.5	1	2.5
ladjedelnice	1	25.0	—	—
ladijska podjetja	4	10.7	2	90.0
banke	—	—	3	2.75
trgovina z vsakovrstnim blagom	32	161.3	5	10.7

Vojna: enim prokletstvo, drugim blagoslov

»Berner Tagwacht« prinaša sledeči članek:

Med tem ko drvi Evropa v neizogibno obubožanje, cvete v Ameriki trgovina kot v zlatih časih blagostanja. Čim bolj premetene postajajo bojne metode, tem dražja je vojska in moderna

letalna vojna požira vsak dan težke milijone. Evropski narodi morajo svoje življenjske potrebščine na račun vojne produkcije vedno bolj omejevati. Eden največjih vojnih dobaviteljev so danes Združene države Severne Amerike. —

Pišejo nam:

LJUBLJANSKI MIZARJI

Kakor je bilo že objavljeno v naših listih, je ban predpisal z uredbo tarifno lestvico plač mizarskega delavstva v Sloveniji. Ta lestvica nikakor ne odgovarja plači kvalificiranega mizarja in daleč zaostaja za drugimi strokami. Še celo sezonski delavci pri gradbenih delih so bolje plačani. Da je temu tako, je v veliki meri krivda na mizarskem delavstvu samem. V onih podjetjih, kjer je delavstvo složno, je že popreje doseglo višje mezde, dočim v drugih obratih tudi predpisana tarifna lestvica, odnosno plače ostanejo zgolj na papirju.

V sredi mesta imamo podjetje, ki plača že starejšega mizarja komaj po din 3 na uro, dočim je na podeželju v tem pogledu še mnogo slabše. Nadzorna oblast, ki bi morala izvajati kontrolo, je pomanjkljiva, s strani delavstva pa je tudi prijavljanje takih mojstrov nezadostno. Prav posebno se je to pokazalo v Ljubljani. Postopanje o prijavi, ki se je izvršila s konkretnimi dokazi in imeni pomočnikov, je trajalo več mesecev. Uradni šimel dela zelo počasi!

Čez leto je primanjkovalo dobrih moči, ... Sedaj, ko so stavbe v zimskem spanju, je tudi mizarsko delavstvo v brezdelju. Le redki so taki mojstri, ki zaposlujejo pomočnika preko zime. Večina je takih, da ga le toliko časa zaposli, dokler ga nujno rabi. Pred vojno je bilo to vse drugače. Če je mizarski pomočnik delal pri tvrdki čez leto, je delal tudi čez zimo. Sedaj pa, ko se vse modernizira, ko ima že mali začetnik stroje, pa se stare tradicije več ne upoštevajo. Preje, če ni bilo dela doma, je šel mizarski pomočnik v Trst, Abacijo in drugam, največ v nemške dežele. Saj, če ni bil mizarski pomočnik nekaj let zunaj, se ga je smatralo, da je kvečjemu še dober za železnico ali pa za slugo.

Danes je to vse drugače. Mizarski pomočnik si išče izpopolnitve v Obrtni nadaljevalni šoli, le tu mu je še možnost dana, da se zamore pripraviti ne samo za dobrega pomočnika, temveč tudi sposobnega risarja, poslovodjo in mojstra. V tem pogledu vrši tudi zelo hvalevredno delo zbornica za TOI, ki prireja brezplačne tečaje, tako za pomočnike, kot za mojstre.

Mizarsko delavstvo se mora prav sedaj v mrtvi sezoni že pripravljati na borbo za zvišanje plač, to pa ne samo v Ljubljani, temveč v vsej banovini. Maloduše mora izginiti, vsak mizar mora postaviti celega moža!

KRANJSKI ČEVLJARJI

Mezdno gibanje čevljarjev po 4 tednih borbe zaključeno

Že v prejšnjih številkah našega lista smo poročali, da je prišlo po neuspešnih pogajanjih med čevljarstvom in pomočniki dne 14. decembra 1940 do ustavitve dela v čevljarstvih obratih kranjskega sodnega okraja.

Gibanje čevljarstvih pomočnikov je vodila Splošna delavska strokovna zveza, ki pa je

bila med tem razpuščena. Kljub temu pa so čevljarstvi pomočniki vztrajali v borbi dalje solidarno in je prišlo dne 9. januarja t. l. pri sreskem načelstvu v Kranju do sporazuma med stavkovnim odborom in zastopniki čevljarstvih mojstrov. Dosežena je enotna tarifa za ves kranjski sodni okraj. S tem mezdni gibanjem si je čevljarstvo delavstvo v Kranju priborilo enotno tarifo in zvišanje svojih plač.

Zanimivo je, kako piše o zaključenem mezdni gibanju »Slovenski delavec«, glasilo Zveze združenih delavcev. Hvali se, da je Zveza združenih delavcev zaključila mezdno gibanje in popravila napake voditeljev meznega gibanja. Pravijo, da bi pomočniki dosegli isti efekt tudi brez stavke, v katero so šli čevljarstvi pomočniki vsled napačne taktike, ki so jo jim nakazali marksistični voditelji in pravi, da stavkujoči niso prejeli nikakih podpor in da so bivši voditelji hoteli vleči stavko v nedogled.

Resnici na ljubo je treba povedati sledeče:

Gibanja ni zaključila Zveza združenih delavcev. Res pa je, da je stavkovni odbor z bivšim tajnikom Splošne delavske strokovne zveze s. Jakominom posredoval pri sreskem načelstvu v Kranju dne 3. januarja in je g. sreski podnačelnik pozval zastopnike delodajalcev in so se na srezu tega dne dogovorili, da bodo mojstri izdelali svoj predlog tarife, ki jo bodo izročili predsedniku stavkovnega odbora s. Polancu, da jo stavkovni odbor prouči, nakar se potem vrše pogajanja za končen sporazum. Iz tega sledi, da je intervencija s. Jakomina in stavkovnega odbora povzročila, da je prišlo dne 9. januarja do zaključnih pogajanj, katerih se je udeležil na povabilo sreza zastopnik Zveze združenih delavcev in že znani zastopnik delavske zbornice. Zveza združenih delavcev je pledirala za to, da bi ona podpisala kolektivno pogodbo. Pomočniki pa so izjavili, da ZZZ nima med čevljarstvom pomočniki, razen treh, nikakih članov in da odklanjajo kolektivno pogodbo Zveze združenih delavcev in da se zadovoljijo z enotno tarifo in zapisnikom o sporazumu.

Dalje naj omenimo, da je bila taktika pri mezdni gibanju popolnoma pravilna, ker drugačne biti ni moglo. Delodajalci so na dveh poravnalnih razpravah odklanjali delavske zahteve in se sploh niso hoteli pogajati, vsled tega so stali čevljarstvi delavci pred tem, ali odstopiti od svojih upravičenih zahtev, ali pa sprejeti borbo, ki jim je bila usiljena. Če bi borbe ne sprejeli, bi gibanje končalo brez vsakega rezultata. Tako pa je zasluga delavske solidarnosti, v kateri so si priborili zvišanje svojih plač in enotno tarifo.

Pripomnimo naj še, da ni točna trditev, da bi stavkujoči ne prejeli nikakih podpor. Res pa je, da se je podpiralo okrog 40 stavkujočih, ostali pa so se podporam odpovedali in se preživljali sami. Stavkujočim je bilo podeljenih v tem času nad din 9000 podpor. Nad polovico tega zneska so prejeli od organizacije, ostalo pa so stavkujoči zbrali med delav-

stvom in občinstvom, ki je bilo njihovih akcij naklonjeno.

Dne 10. t. m., torej drugi dan po sporazumu, se je vršil sestanek čevljarstvih delavcev v dvorani gostilne Semen. Na sestanku so o zaključnem sporazumu poročali člani stavkovnega odbora in s. Jakomin iz Ljubljane. Pomočniki so poročilo o rezultatu sporazuma vzeli na znanje in se drugi dan vrnili na delo. S tem je bilo mezdno gibanje zaključeno.

PAPIRNIČARJI IZ VEČ

Že zopet je minilo leto! Ko smo se poslavljali od starega leta, smo si eden drugemu želeli srečno in veselo novo leto, kot vsako leto, četudi je vsako slabše.

Za letošnje novo leto pa smo prejeli še prav poseben poklon, ki pa delavstvu ni bil zaželen, še manj pa potreben. Toda preboleli smo že mnogo udarcev, pa smo še vedno tu in tudi ta nas še ne bo uničil! Čim temnejša je noč, tem svetlejše svetijo zvezde, ki nas bodo vodile.

Na koncu vsakega leta je dolžan vsak posameznik ali skupina, da zaključi svoje letno delo, da zaključi poslovanje in sestavi pregled uspehov in neuspehov. To hočemo tudi mi storiti.

Draginjski val, ki je zajel vsled mednarodnih in domačih zapletljajev malone ves svet, tudi nam ni prav nič prizanesel. Ta draginjski val, ki se je začel občutnejše stopnjevati v septembru 1939, je zajel široke množice delavstva ter jih spravil v gibanje, skratka, postavil je te množice pred izvršeno dejstvo, plavaj ali utoni!

In v takšnem stanju smo se lepega dne znašli tudi vevški papirničarji. V letu tega draginjskega vala smo bili trikrat primorani pokreniti mezdno akcijo, od katerih nobena ni bila brezuspešna, nobena pa tudi ni dosegla povišanja mezd v toliki meri, kot je porasla draginja. Če pa upoštevamo, da so naše mezde že pred tem draginjskim valom zaostajale za eksistenčnim minimumom za okoli 10 odst. ter da smo v teh treh mezdni gibanjih izboljšali položaj delavstva za okoli 30—35 odstotkov, med tem, ko je draginja porasla za 50—60 odst., sledi iz tega, da so naše mezde najmanj za 30—40 odst. prenizke. Za toliko je tudi padla življenjska in kupna moč delavstva v Vevčah in okolici. To pa ni več brezpomembna mala številka, ampak že živo zadeva življenjske interese posameznega delavca ter tudi že kvarno vpliva na zdravje njega in njegove družine.

Ker je z novim letom stopila v veljavo nova davčna tarifa in še razne druge obremenitve je povsem razumljivo, da so tudi cene porasle, istočasno pa je zopet padla naša kupna moč za nekaj odstotkov. Zato bo na vsak način nujno potrebno, da se naši prejemki zopet vsaj približajo sedanjemu porastu cen. Če se to ne bo zgodilo, bomo obsojeni na počasno hiranje, med tem ko vidimo na drugi strani ogromno kopičenje bogastva, krasne stavbe, mogočne stroje, ki pa bodo stali mrtvi in čakali delovnih rok, da jih spravijo v pogon in praznih želodcev, da použijejo njih izdelke.

Beleške

KMETOVALCI SLABO ODPLAČUJEJO DOLGOVE

Vplačila kmetovalcev PAB za prevzete kmetijske dolge so vedno manjša ter so od leta 1937. dalje vsako leto padala (v milijonih din) takole: 143,5, 130,4, 73,4 in lani 62,9. Najslabše so se vplačevali dolgi pri podružnicah v Zagrebu in Sarajevu, pri prvi lani 7,3, pri drugi pa za 3,1, dočim se je v Ljubljani vplačalo 23,9, v Beogradu pa 28,5.

Primerno vplačilom je PAB tudi nakazovala protivrednost denarnim zavodom v območju posameznih podružnic. Do konca 1940. je nakazala PAB skupno 325,3 milijona, od česar odpade na Beograd 149,2, Zagreb 62,4, Ljubljano 67,3 in Sarajevo 36,4 milijona din. Poleg tega pa je PAB izročila vsem denarnim zavodom za 354,7 milijona din obveznic.

PRED UVEDBO POTROŠNIH LEGITIMACIJ

Beograjski listi obširno pišejo o konferencah, ki se vrše že več dni v Beogradu glede ureditve prehrane prebivalstva in racioniranja živil. Po informacijah listov bodo v najkrajšem času izdani novi ukrepi, ki naj zagotovijo pravilno porazdelitev in racioniranje razpoložljivih zalog. Poleg nakaznic za kruh in moko ter še nekatera druga glavna živila, bo po vsej priliki uveden tudi sistem tako zvanih potrošnih legitimacij. Nakupovanje živil bo potem mogoče le s temi legitimacijami, v katere se bodo vpisovale vse kupljene količine, tako da bodo lahko trgovci vodili kontrolo in se bo na ta način izvedlo racioniranje brez posebnih težav.

VPRAŠANJE DELAVSKI ZBORNICI

»Jutro« z dne 18. t. m. prinaša sledečo vest:

Prejeli smo:

»Iz časopisnihotic smo izvedli, da priredi Delavska zbornica 19. t. m. delavske socialne tečaje v Kranju, Trzinu in na Jesenicah.

Delavska zbornica o teh tečajih ni obvestila nobene strokovne organizacije razen ZZD (Zveze združenih delavcev). Javnosti ni znano, če so namenjeni tečaji le delavcem, organiziranim v ZZD, ali tudi ostalemu delavstvu, ki plačuje enake prispevke za Delavsko zbornico.

KAKO JE PRI K.I.D.

»Slovenski delavec« z dne 17. januarja t. l. prinaša celo vrsto samih slavospevov, kako dobro se godi delavcem v podjetju KID in kako očetovsko vodstvo skrbi za svoje nastavlence. »Toda pri KID niso samo sončne strani,« nadaljuje list, »tudi senčnih je nekaj, nekaj prav grobih. Prva je ta, da KID dela kon-

kurenco raznim športnim in kulturnim društvom (Sokolu, ZFO, Prosvetni zvezi itd.), ker sama prireja športne in kulturne prireditve. Druga reč pa je, kar žali verski čuti, to je delo ob nedeljah in tudi največjih praznikih. Tudi letos je KID skrunila tretji največji praznik v letu, praznik razglasenja gospodovega. Drugače je vse v redu. Srečni kovinarji.

LEP NAMEŠČENEC BORZE DELA

Časopisi javljajo iz Subotice: »27. decembra preteklega leta je okrog 20 nezaposlenih delavcev doživelo veliko iznenadenje. Nameščenec Borze dela Batič je prišel pijan še od božičnih praznikov v spalnico in je izgnal s palico brezposelne delavce, ki so imeli karte za spanje na Borzi.

ZADOLŽITEV DRŽAVE

Povečanje obtoka bankovcev je nastalo predvsem, ker se je v preteklem letu država zadolžila pri Narodni banki za 6388 milijonov dinarjev, zlasti z izdajo bonov za narodno obrambo. Stari državni dolg se je zmanjšal za 12 milijonov dinarjev kakor vsako leto z odpisom na račun deleža države pri dobičku Narodne banke. Začasni predjem v višini 600 milijonov dinarjev pa je že vrsto let nespremenjen. Zadolžitev države pri Narodni banki se je zadnja leta gibal takole:

	1938	1939	1940
stari dolg	1628	1633	1621
začasni predjem	600	600	600
zapis za nar. obr.	—	834	839
boni za nar. obr.	—	558	6941
	2228	3625	10.001

Zadolžitev države pri Narodni banki, ki je znašala ob koncu leta 1938 samo 2,23 milijarde dinarjev, je ob koncu leta 1939 narasla na 3,63 milijarde dinarjev, ob koncu lanskega leta pa se je povzpela na 10 milijard dinarjev.

Zadolžitev države se je le deloma pokazala v povečanem obtoku bankovcev, ker so istočasno znatno narasle obveznosti na pokaz. Gibanje obtoka bankovcev in obveznosti na pokaz je bilo zadnja leta naslednje:

	obtok bankovcev	obveznosti na pokaz	skupaj
1936	5408	1629	7037
1937	5834	2459	8293
1938	6921	2093	9014
1939	9698	1718	11416
1940	13834	3531	17365

Skupna vsota obtoka bankovcev in obveznosti na pokaz je postopno narasla od 7 milijard v letu 1936 na preko 17 milijard ob koncu lanskega leta. Pri tem pa je treba na eni strani upoštevati, da je bil v letih krize denarni obtok pod normalo in da se je v zadnjih letih zelo razvilo tesaviranje denarja.

NEKATERI TRPE POMANJKANJE — DRUGI PA...

Kanadski veletrgovci z živili so v velikih skrbeh, komu naj prodajo svoje proizvode, ker je Kanada radi angleške blokade ob svo-

jih osem glavnih kučcev v inozemstvu. To vprašanje je toliko težje rešiti, ker je bila letošnja žetev izredno dobra in je dala donos v višini 560 milijonov bušljov, kar znaša obenem z zalogami prejšnjega leta v višini 238 milijonov bušljov skupaj 843 milijonov bušljov. Kanadska vlada se je odločila, da bo rešitev tega vprašanja odgodila do februarja. Mislijo, da bodo omejili obseg posejanih zemljišč. Na to, da bi se dala ta preobilica žita koristno uporabiti za to, da bi se razdelila onim, ki ga sploh nimajo, do sedaj niso še pomislili.

50.000 DOLARJEV, DA SE UBIJE EN SOVRAŽNI VOJAK

Neki ameriški senator je izračunal, koliko denarja je bilo potrebno v preteklih stoletjih, da se je ubilo enega sovražnega vojaka. Prišel je do sledečih zaključkov: Za časa Julija Cezarja je vsak ubit sovražni vojak stal 0,75 dolarja, pod Napoleonom je pa že zaradi izpopolnitve in kompliciranosti bojnih strojev narasla ta cena na 3000 dolarjev. Za časa vojne med Severnimi in Južnimi državami Amerike je smrt vsakega vojaka stala 5000 dolarjev. V 20. stoletju se je ta cena smrti močno dvignila. Smrt vsakega vojaka v prejšnji svetovni vojni je stala 20.000 dolarjev, v sedanji pa okrog 50.000 dolarjev, to je 66.666 krat več kot za časov Julija Cezarja.

UKINJEN 8-URNI DELOVNIK V USA

Kot prvi ukrep je predsednik Roosevelt ukinil 8 urni delavnik za vse profesionaliste zaposlene v ladjedelnicah in tvornicah vojnega materiala, da bi povečal tempo dela s pomočjo — daljšega delovnega časa. Istotako je ukinjen 8 urni delavnik za one delavce, ki delajo na zgradbi pomorskih baz v angleških kolonijah, ki jih je Anglija odstopila USA.

TEŽAK GOSPODARSKI POLOŽAJ DRŽAV SREDNJE AMERIKE, RADI VOJNE V EVROPI

New York Times« poročajo v svojem pregledu gospodarskega položaja držav Srednje Amerike, da se je v teku preteklega leta občutno poslabšal, da pa tudi novo leto ne nudi nikakih nad v izboljšanje. Srednje ameriške države so večinoma izvažale kavo v Evropo, kar je pa sedaj nemogoče radi pomorske blokade. Edino republika Panama stoji malo boljše radi velikih ameriških investicij v razna trgovska podjetja. V San Salvadorju je bila v preteklem letu večina prebivalstva brezposelna, to stanje se bo pa v novem letu še poslabšalo. Slično stanje vlada tudi v republiki Honduras, kjer je velik del poljedelskih delavcev ostal brez posla radi nemogućnosti izvoza kave in drugih poljedelskih proizvodov.

ŠTRAJK GRŠKIH MORNARJEV V ANGLEŠKIH LUKAH

Agencija Tass javlja iz Londona, da je v več angleških lukah prišlo do štrajka grških mornarjev radi spora o višini mezde. Štrajkovalci, ki jih je preko tisoč, bodo izgnani iz Anglije, 52 mornarjev so pa zaprli.